

52052209: สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ: พระราชดำริ / พระราชวังดุสิต / พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว / สถาปัตยกรรม

สุทธิอร ฌ ลำพูน : การศึกษาแนวพระราชดำริสถาปัตยกรรมทรงสร้างของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5: กรณีศึกษาพระราชวังดุสิต พ.ศ. 2440-2453.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.สาทิศ ชูแสง และ ผศ.ดร.นวลลักษณ์ วัสนันตชาติ. 212 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษางานสถาปัตยกรรมพระราชวังดุสิต ที่ถูกสร้างขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ระหว่างปี พ.ศ. 2440-2453 ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมและปัจจัยในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมอาคารในพระราชวังดุสิต โดยการศึกษาที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงลักษณะทางกายภาพของอาคารและพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายใต้การศึกษางานสถาปัตยกรรมที่สะท้อนถึงสภาพทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมทั้งพระราชนิยมส่วนพระองค์ จากข้อมูลทั้งที่เป็นหลักฐานทางด้านเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง มาทำการศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ร่วมกับหลักฐานทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพระราชวังดุสิตที่สร้างขึ้นในรัชสมัยนั้น

ผลจากการศึกษาพบว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมภายในพระราชวังดุสิตนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความ เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นกว่าพระราชวังอื่นๆ ในสมัยนั้น กล่าวคือมีความเป็นรูปแบบของพระราชวัง แนวโรมัน ดิกแบบตะวันออกแห่งแรกในกรุงเทพฯ และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของรูปแบบผังและการใช้งานของอาคาร นั้นเป็นแบบแผนที่ไม่ตายตัวและไม่ถูกจำกัดระเบียบแบบแผนอย่างประเพณีโบราณ แต่เป็นรูปแบบที่เอื้อต่อการใช้งาน ทั้งนี้รัชกาลที่ 5 ทรงเลือกรูปแบบของลักษณะของอาคารให้สอดคล้องกับบุคคล การใช้งานและพื้นที่ โดยมีตั้งแต่อาคารที่เป็นทางการที่สุด, อาคารที่ประทับสากลทั้งทางการกึ่งส่วนพระองค์, อาคารที่ประทับส่วนพระองค์ที่ไม่เป็นทางการในลักษณะครอบครัวใหญ่ และอาคารที่ประทับส่วนพระองค์แบบแยกส่วนสำหรับพระมเหสี ทั้งนี้พระราชดำริของพระองค์ได้ส่งผลต่อการออกแบบอาคารเป็นอย่างดี ทั้งการวางผังอาคาร การจัดลำดับการใช้งานของห้อง ขนาดของห้องและการตกแต่งภายใน เนื่องด้วยพระราชนิยมส่วนพระองค์ผสมกับความเชี่ยวชาญของสถาปนิกและวิศวกรเข้าด้วยกัน จึงทำให้สถาปัตยกรรมพระราชวังดุสิตนั้นมีความหลากหลายเกิดขึ้น

โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมนั้น เกิดจากช่วงระยะเวลาการพัฒนาเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัย ซึ่งก็คือการเป็นไปตามอย่างตะวันตก ไม่เพียงแต่ในด้านภาพรวมของภายนอกเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ยังลงลึกถึง แนวความคิด ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมของชนชั้นนำสยามในสมัยนั้นด้วย

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

52052209: MAJOR: HISTORY OF ARCHITECTURE

KEY WORD: INITIATIVES / KING RAMA V / ROYAL PALACE SUEN DUSIT / ARCHITECTURAL

SUTTHION NA LUMPHOUN: AN ARCHITECTURAL STUDY OF ROYAL PALACE BUILT BY THE INITIATIVES OF KING RAMA V: CASE STUDY OF ROYAL PALACE SUEN DUSIT. THESIS ADVISORS: ASST.PROF.SATHIT CHOOSEANG, AND ASST.PROF. NUANLAK WATSANTACHAD, Ph.D. (212 pp.)

The aim of the thesis is to explore the architecture of Suen Dusit Royal Palace, which was built upon initial ideas of His Majesty King Rama Fifth, from 1897 – 1910. The study address physical architecture of the Royal Palace and all related factors in the designing process, affecting the architectural designs of other buildings in the premises. The archive analysis method was applied to study and analyze the physical characteristics, along with his Majesty's ideas, and, in particular, the architectural designs reflecting social, political, economic and cultural environment and His Majesty's personal preferences. Data from both primary and secondary sources were compared and analyzed with evidence of the physical structure of the Suen Dusit Royal Palace constructed in that reign.

The study revealed that Suen Dusit Royal Palace was found to be significant in terms of its unique design when compared to other palaces built in that era. To clarify that statement, Suen Dusit Royal Palace is the first palace in Bangkok to be characterized by eastern romanticism in its design. Considering the relationship between the layout and use of this royal palace, it is evident that interior layout was designed in a versatile and non-traditional fashion, but for practicality. His Majesty King Rama Fifth chose the style to serve individual occupants, usage and functional areas. Therefore, the palatial complex were composed of structures designed for the most formal function, a mixture of formal and personal function, personal living structure to accommodate a large family, as well as His personal living quarter with separate quarters for his Royal spouses. As a consequence, His initiatives played a great effect on building designs, from Palace planning and layout to room functioning, scale and interior design. Evidently, His Majesty's personal preferences along with the expertise of both architects and engineers resulted in an array of architectural designs.

Significant factors --social, political, economic and cultural aspects-- affecting architectural designs of the era occurred during the modernization of the nation, fashioned after the western world. However, the changes did not only leave a mark on external overall picture, but had also impacted deeply on social norms, beliefs, and values of the upper class of Siam in that era.

Department of Architecture and Related Arts

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2013

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาทิศ ชูแสง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลลักษณ์ วัฒนตชาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำหรับความรู้ แนวทางการศึกษา คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา รวมถึงยังเป็นผู้ช่วยเหลือและเสียสละเวลาให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ด้วยดีตลอดมา และยังเป็นผู้คอยตรวจแก้ไขจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สมชาติ จึงสิริอารักษ์ ผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการศึกษา ตลอดจนเป็นผู้แนะนำแก้ไขข้อบกพร่อง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลรัตน์ อิศระธรรมบุญ ที่กรุณารับเป็นกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และเป็นผู้ชี้แนะในข้อบกพร่องต่างๆ ทุกความคิดเห็นของคณะกรรมการล้วนเป็นประสบการณ์อันมีค่าอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาในอนาคต

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้เปิดโลกทัศน์ด้านใหม่ๆ ในด้านศิลปะ ด้านสถาปัตยกรรมและด้านประวัติศาสตร์ ตลอดจนทุกท่านและทุกหน่วยงานที่เอื้อเพื่อข้อมูลอันเป็นประโยชน์ทั้งหลาย อาทิ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฯลฯ ที่ให้ข้อมูลสำคัญในการค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบแต่บิดา มารดา คือ นายสุทธิ และนางบังอร ณ ลำพูน ผู้ให้กำเนิดและผู้อุปการะการศึกษา ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่คอยอบรมสั่งสอนแนะนำ ตลอดจนมิตรสหายสาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม รัชปี 52 ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาที่ดีตลอดมา รวมทั้งกลุ่มเพื่อนโรงเรียนสาธิต ม.บูรพา พี่น้องมิตรสหายคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ พระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง สำหรับกำลังใจที่มีให้เสมอมา หากเกิดความผิดพลาดใดๆ ในงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ข้าพเจ้าขออภัยขอรับผิดขออภัยแต่เพียงผู้เดียว และกราบขออภัยเป็นอย่างสูง